

แผนการใช้ที่ดินตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

จัดทำโดย

สถานีพัฒนาที่ดินกำแพงเพชร

สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 9

กรมพัฒนาที่ดิน 2566

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแผนการใช้ที่ดินตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร ได้นำแนวคิดขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations : FAO) และโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nation Environment Programme : UNEP) มาปรับใช้ คือ ความเหมาะสมทางกายภาพ ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากสังคม การสร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดินร่วมกับวิธีการที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นต้น

กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดินร่วมกับสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต (สพข.) และสถานีพัฒนาที่ดิน (สพด.) ในการดำเนินงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยพิจารณาภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่างๆ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหา ความต้องการของเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ สพด. ได้จัดทำแผนกิจกรรม/โครงการเพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม รักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถานีพัฒนาที่ดินกำแพงเพชร

กันยายน 2566

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ง
สารบัญรูป	ง
บทที่ 1	บทนำ
	1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน
	1.2 หลักการและเหตุผล
	1.3 วัตถุประสงค์
	1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน
	1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน
	1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล
บทที่ 2	ข้อมูลทั่วไป
	2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต
	2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง
	2.3 สภาพภูมิประเทศ
	2.4 สภาพภูมิอากาศ
	2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน
	2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม
บทที่ 3	สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ
	3.1 ทรัพยากรป่าไม้
	3.2 ทรัพยากรน้ำ
	3.3 ทรัพยากรดิน
บทที่ 4	กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)
	4.1 หลักการ กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัย
	4.2 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)
	4.3 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 5	การประเมินคุณภาพที่ดิน	หน้า
	5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	25
	5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล	27
	5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	27
บทที่ 6	แผนการใช้ที่ดิน	
	6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	29
	6.2 เขตการใช้ที่ดิน	30
บทที่ 7	การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	
	7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	36
	7.2 ตัวชี้วัด	36
	7.3 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2566	36
	7.4 กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น	38
	7.5 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	39
	เอกสารอ้างอิง	41
	ภาคผนวก	42

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2-1	8-9
2-2	11
2-3	12
2-4	13
3-1	17
5-1	26
5-2	28
6-1	30-31

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
1-1	4
2-1	6
2-2	7
3-1	18
4-1	22
4-2	24
6-1	35

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.2 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นการวางกรอบเชิงนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเกษตรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน และในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาฐานการผลิตด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ตลอดห่วงโซ่อุปทาน แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว

ทั้งนี้กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูงไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัดบริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดิน บนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูงร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั้งประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อรักษาเสถียรภาพของทรัพยากรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนภายใต้การพัฒนาด้านต่าง ๆ ของตำบล

1.3.2 เพื่อให้การใช้ที่ดินมีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่อย่างยั่งยืน

1.3.3 เพื่อให้เกิดการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นและอยู่บนหลักการของโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio – Circular – Green Economy : BCG Model)

1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.4.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2565 – 30 กันยายน 2566

1.4.2 สถานที่ ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.5.1 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ประกอบด้วย

1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดินเขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การถือครองที่ดิน ลักษณะทางเศรษฐกิจของตำบล จำนวนประชากร เป็นต้น

3) ด้านนโยบายและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล

1.5.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการด้านต่าง ๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรในตำบล

1.5.3 ประเมินคุณภาพของที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกที่มีมูลค่าของตำบล

1.5.4 สังเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1.5.1 ถึง 1.5.3 เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน

1.5.5 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

1.5.6 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น

1.5.7 ปรับปรุง (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินฉบับสมบูรณ์

1.5.8 นำแผนการใช้ที่ดินเข้าสู่คณะกรรมการของเขตฯ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วน / สมบูรณ์ของเนื้อหาและองค์ประกอบ

1.5.9 เผยแพร่แผนการใช้ที่ดินเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนการใช้ที่ดินที่จัดทำขึ้นไปประกอบการจัดทำแผนการพัฒนาของตำบล เพื่อนำไปสู่การของบประมาณที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพด้านการผลิตและสถานภาพของทรัพยากรของตำบล

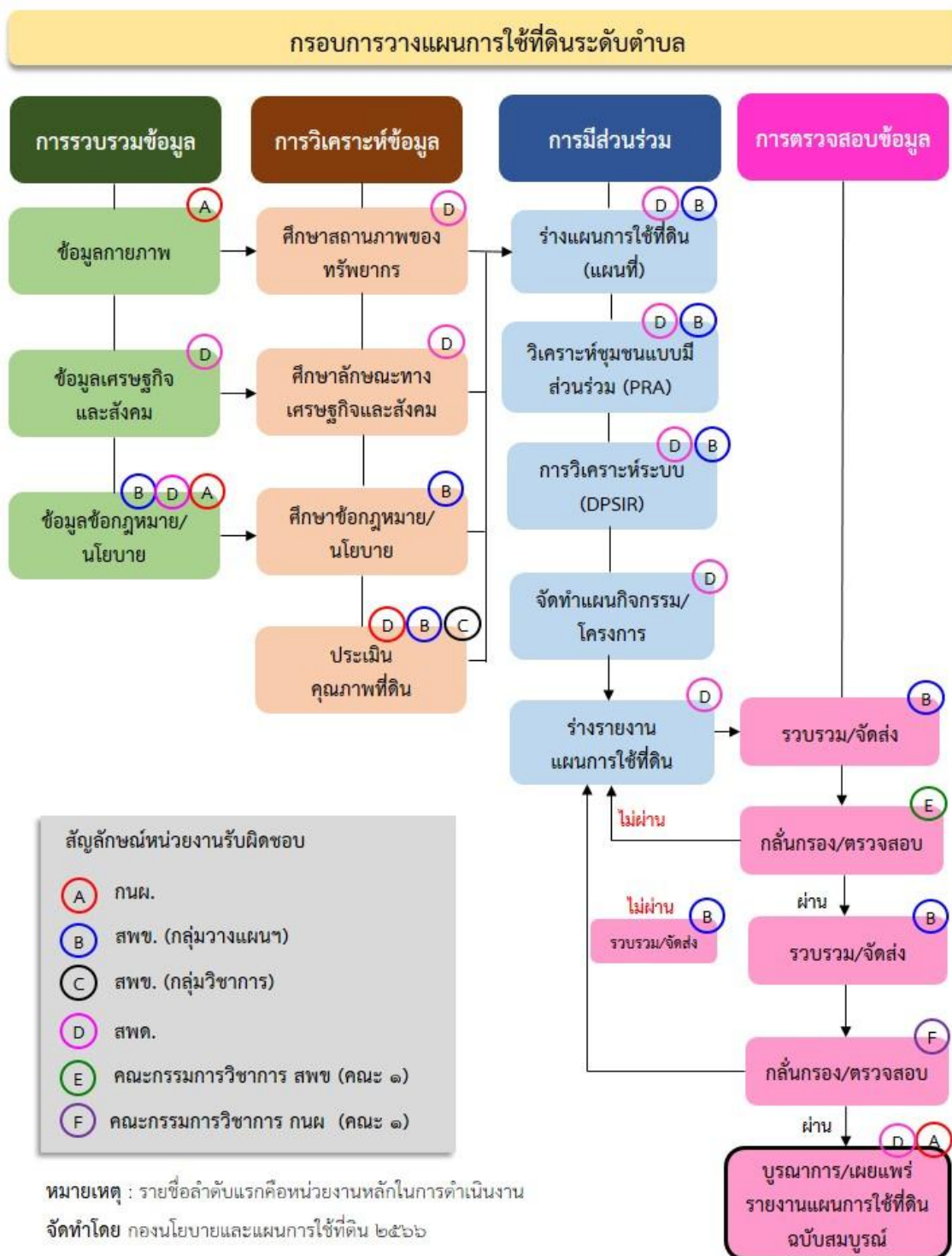
2) กรมพัฒนาที่ดิน โดยสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขตและสามารถใช้ประกอบการของบประมาณในพื้นที่อย่างมีหลักการและเป็นที่ยอมรับ

3) หน่วยงานราชการอื่น ๆ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขต

จากขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น สามารถจัดทำกรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล แสดงดังรูปที่ 1-1

1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล

ตำบลน่าอยู่ คุ้มครองปลอดภัย น้อมนำเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการศึกษา พัฒนาทุกด้าน บริหารโปร่งใส

รูปที่ 1-1 กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอไทรงาม มีพื้นที่ประมาณ 79 ตารางกิโลเมตร หรือ 49,253 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลจันทิมา ตำบลโนนพลวง อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลหนองทอง ตำบลหนองคล้า อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลไทรงาม อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลเขาคีรีส อำเภอพรานกระต่าย ตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเล อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 12 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านมหาชัย	หมู่ที่ 7 บ้านทุ่งมหาศาล
หมู่ที่ 2 บ้านป่าถั่ว	หมู่ที่ 8 บ้านศรีวิไล
หมู่ที่ 3 บ้านแก้วสุวรรณ	หมู่ที่ 9 บ้านป่าถั่ว
หมู่ที่ 4 บ้านห้วยน้อย	หมู่ที่ 10 บ้านทุ่งมหาศาล
หมู่ที่ 5 บ้านห้วยใหญ่	หมู่ที่ 11 บ้านห้วยไร่
หมู่ที่ 6 บ้านหนองเอี่ยม	หมู่ที่ 12 บ้านทุ่งพัฒนา

2.3 สภาพภูมิประเทศ

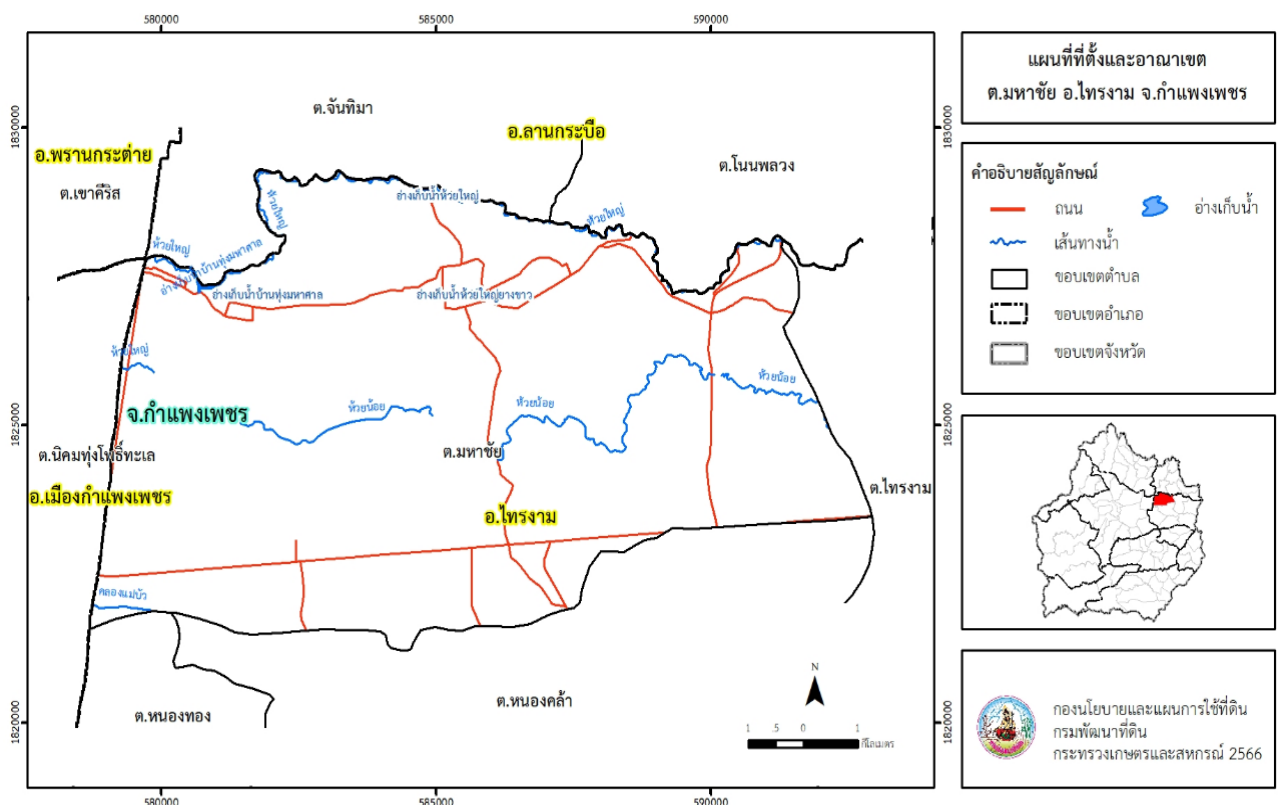
ตำบลมหาชัย

ลักษณะพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม สภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ เป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำยม มีแหล่งน้ำที่สำคัญ เช่น ห้วยน้อย ห้วยใหญ่ อ่างเก็บน้ำห้วยใหญ่

แต่เดิมพื้นที่ในอาณานิคมนี้เป็นเขตป่าไม้เตรียมการสงวน ตามมติคณะรัฐมนตรีได้มีการจัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอไทรงาม เมื่อปี พ.ศ.2518 ได้ยกฐานะเป็นอำเภอไทรงามเมื่อปี พ.ศ.2522 โดยกรมป่าไม้ได้มีกฎกระทรวง ฉบับที่ 1070 (พ.ศ.2527) ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 กำหนดให้พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอไทรงามรวมทั้งในเขตตำบลหนองคล้าทั้งหมด

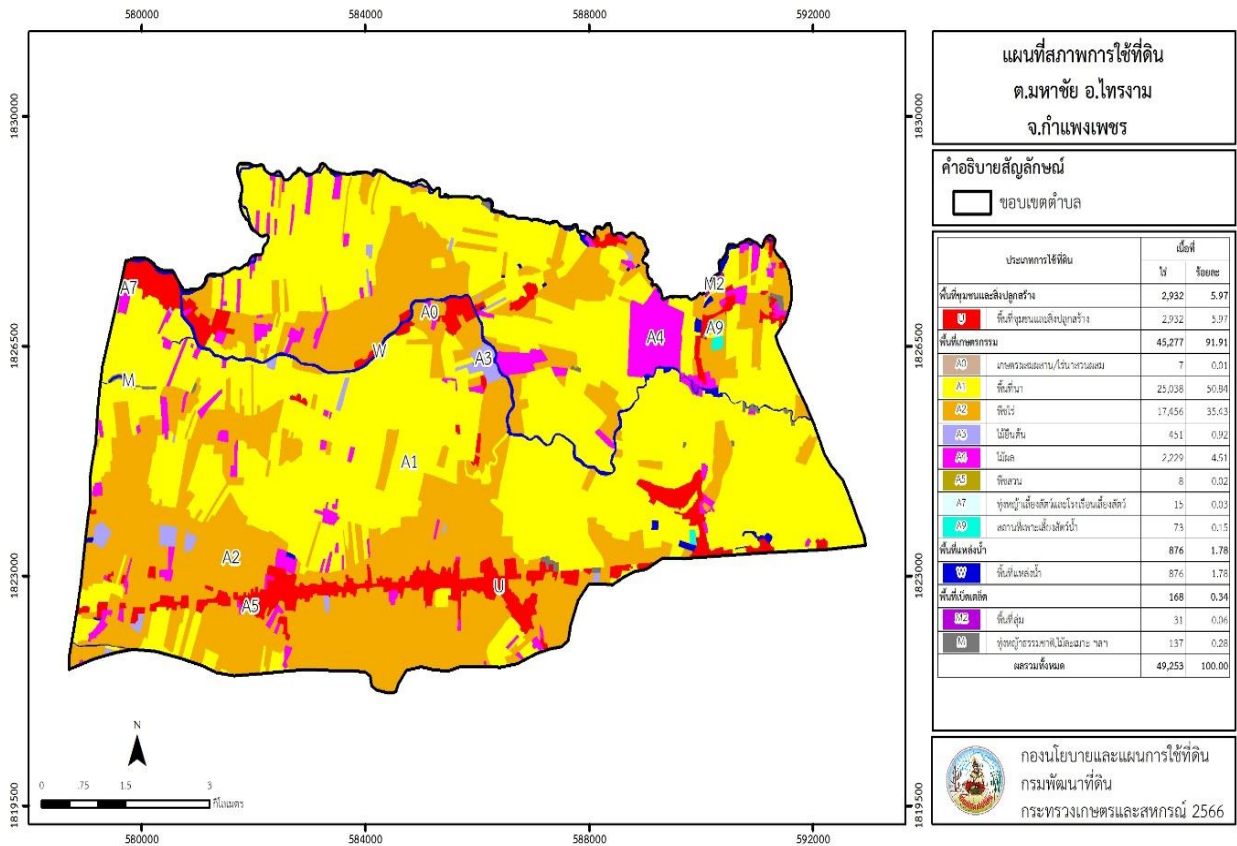
เป็นเขต “ป่าสงวนแห่งชาติหนองคล้า-ดงฉัตร” ทั้งๆที่ก่อนหน้านี้ในปีที่ได้ประกาศกฎกระทรวงนั้น สภาพความเป็นป่าไม้ไม่หลงเหลืออยู่เลย ต่อมากรมป่าไม้ได้มอบพื้นที่ป่าไม้ ในเขตตำบลหนองคล้า และที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน ให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม นำไปจัดสรรให้แก่เกษตรกร ดังนั้นพื้นที่ดินในเขตตำบลมหาชัยทั้งหมด ยังคงเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

รูปที่ 2-1 แผนที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

2.4 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลมหาชัย

รูปที่ 2-2 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

ตารางที่ 2-1 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	2,932	5.97
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	2,722	5.53
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	67	0.14
U502	โรงงานอุตสาหกรรม	23	0.05
U503	ลานตากและแหล่งรับซื้อทางการเกษตร	78	0.16
U605	สถานีบริการน้ำมัน	42	0.09
A	พื้นที่เกษตรกรรม	45,277	91.91
A001	เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	7	0.01
A100	นาไร่	29	0.06
A101	นาข้าว	25,009	50.78
A202	ข้าวโพด	61	0.12
A203	อ้อย	16,413	33.32
A204	มันสำปะหลัง	971	1.97
A220	แตงโม	11	0.02
A301	ไม้ยืนต้นผสม	3	0.01
A302	ยางพารา	172	0.35
A303	ปาล์มน้ำมัน	114	0.23
A304	ยูคาลิปตัส	7	0.01
A305	สัก	143	0.29
A315	ไผ่ปลูกเพื่อการค้า	9	0.02
A323	ตะกั่ว	3	0.01
A400	ไม้ผลไร่/เลื่อมโทรม	61	0.12
A401	ไม้ผลผสม	181	0.37
A405/A413	มะพร้าว/ลำไย	632	1.28
A407	มะม่วง	161	0.33
A407/A411	มะม่วง/กล้วย	15	0.03

แผนการใช้ที่ดินตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

A411	กล้วย	183	0.37
A411/A414	กล้วย/ฝรั่ง	13	0.03
A411/A502	กล้วย/พืชผัก	17	0.03
A413	ลำไย	85	0.17
A415	มะละกอ	155	0.31
A422	มะนาว	722	1.46
A424	มะขามเทศ	4	0.01
A502	พืชผัก	8	0.02
A703/A902	โรงเรียนเลี้ยงสัตว์ปีก/สถานที่เพาะ	15	0.03
A902	สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	73	0.15
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	168	0.34
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	101	0.21
M201	พื้นที่ลุ่ม	31	0.06
M405	พื้นที่ถม	34	0.07
M701	ที่ทิ้งขยะ	2	-
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	876	1.78
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	738	1.50
W201	อ่างเก็บน้ำ	25	0.05
W202	บ่อน้ำในไร่นา	112	0.23
W203	คลองชลประทาน	1	-
ผลรวมทั้งหมด		49,253	100.00

2.5 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน

สภาพการใช้ที่ดินตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2566) ประกอบด้วยประเภทการใช้ที่ดินต่าง ๆ ดังนี้

2.5.1 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 2,932 ไร่ หรือร้อยละ 5.97 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ หมู่บ้านบนพื้นราบ และสถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ

2.5.2 พื้นที่เกษตรกรรมมีเนื้อที่ 45,277 ไร่ หรือร้อยละ 91.91 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วยการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) เกษตรผสมผสาน มีเนื้อที่ 7 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม

2) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 25,038 ไร่ หรือร้อยละ 50.84 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ นาข้าว นาไร่

3) พืชไร่ มีเนื้อที่ 17,456 ไร่ หรือร้อยละ 35.43 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง และข้าวโพด

4) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 451 ไร่ หรือร้อยละ 0.92 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ยางพารา สัก และปาล์มน้ำมัน

5) ไม้ผล มีเนื้อที่ 2,229 ไร่ หรือร้อยละ 4.51 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ มะนาว มะพร้าว/ลำไย และกล้วย

6) พืชสวน มีเนื้อที่ 8 ไร่ หรือร้อยละ 0.02 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พืชผัก

7) ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 15 ไร่ หรือร้อยละ 0.03 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ปีก/สถานที่เพาะ

8) สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีเนื้อที่ 73 ไร่ หรือร้อยละ 0.15 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงปลา

2.5.3 พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 876 ไร่ หรือร้อยละ 1.78 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง บ่อน้ำในไร่นา และอ่างเก็บน้ำ

2.5.4 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 168 ไร่ หรือร้อยละ 0.34 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ พื้นที่ถม และพื้นที่ลุ่ม

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎรของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ เดือนธันวาคม 2565 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลมหาชัยมีประชากรรวม 6,950 คน แยกเป็นชาย 3,450 คน เป็นหญิง 3,500 คน ความหนาแน่น โดยเฉลี่ย 88.20 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2,567 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,390 ครัวเรือน หรือร้อยละ 54.15 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,177 ครัวเรือน หรือร้อยละ 45.85 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังรายละเอียดใน ตารางที่ 2-1 ถึง 2-3

ตารางที่ 2-2 จำนวนประชากรและครัวเรือนตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร ปี 2565

พื้นที่	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลมหาชัย	2,567	3,450	3,500	6,950
หมู่ที่ 1 มหาชัย	448	566	634	1,200
หมู่ที่ 2 ป่าถั่ว	236	321	298	619
หมู่ที่ 3 แก้วสุวรรณ	260	340	325	665
หมู่ที่ 4 ห้วยน้อย	176	205	220	425
หมู่ที่ 5 ห้วยใหญ่	109	154	122	276
หมู่ที่ 6 หอนงเอี่ยม	112	153	157	310
หมู่ที่ 7 ท่วมหาศาล	216	264	271	535
หมู่ที่ 8 ศรีวิไล	359	522	537	1,059
หมู่ที่ 9 ป่าถั่ว	136	198	188	386
หมู่ที่ 10 ท่วมหาศาล	239	333	345	678
หมู่ที่ 11 ห้าร้อยไร่	86	117	115	232
หมู่ที่ 12 ท่วมพัฒนา	190	277	288	565

ที่มา : กรมการปกครอง (2566)

ตารางที่ 2-3 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตรตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร ปี 2565

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ¹⁾	2,567	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²⁾	1,390	54.15
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	1,177	45.85

ที่มา : 1) กรมการปกครอง (2566)

2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2566)

2.6.2 การถือครองที่ดิน

จากข้อมูลกรมการปกครอง ณ เดือนธันวาคม 2565 ตำบลมหาชัยมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2,567 ครัวเรือน โดยถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 19.19 ไร่

2.6.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

ประชากรในตำบลมหาชัยประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย รับราชการ รับจ้างทั่วไป และอื่น ๆ มีเกษตรกรบางครัวเรือนประกอบอาชีพหลายอย่างควบคู่กันไป สำหรับพืชที่เกษตรกรปลูกเป็นอาชีพหลัก ได้แก่ ข้าวนาปี มันสำปะหลัง และอ้อยโรงงาน ทางด้านการเลี้ยงสัตว์เกษตรกรจะมีการเลี้ยงไว้เพื่อบริโภคหากเหลือจึงจำหน่ายเป็นรายได้เสริม

2.6.4 ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลพื้นฐาน จปฐ. (กรมการพัฒนาชุมชน, 2566) พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 243,535.13 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 82,276.07 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 166,103.20 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 56,116.41 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 77,431.93 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 26,159.66 บาท

ดังรายละเอียดใน ตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2-4 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือนตำบลมหาชัย อำเภอไทรทอง จังหวัดกำแพงเพชร ปี 2565

พื้นที่	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้บุคคลเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายบุคคลเฉลี่ย (บาท/ปี)
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง				
ตำบลมหาชัย	172,790.67	32,029.80	17,461.31	7,986.36	230,268.14	78,457.03	158,122.37	53,910.73
หมู่ที่ 1 มหาชัย	164,874.02	34,055.89	18,281.37	15,103.19	232,314.47	66,005.78	157,333.63	44,702.03
หมู่ที่ 2 ป่าถั่ว	133,821.43	26,632.14	17,507.14	9,450.00	187,410.71	71,883.56	89,299.90	34,252.02
หมู่ที่ 3 แก้วสุวรรณ	175,342.11	31,497.66	25,301.17	10,329.82	242,470.76	89,166.67	203,040.94	74,666.67
หมู่ที่ 4 ห้วยน้อย	213,132.81	24,835.94	4,950.00	7,546.88	250,465.63	89,302.51	185,593.75	66,172.70
หมู่ที่ 5 ห้วยใหญ่	209,450.70	9,774.65	17,591.55	3,354.96	240,171.86	72,872.66	194,485.92	59,010.68
หมู่ที่ 6 หนองเอื่อม	166,081.08	26,486.49	19,848.65	810.81	213,227.03	72,379.82	108,527.03	36,839.45
หมู่ที่ 7 ทุ่งมหาศาล	219,585.03	26,278.91	16,748.30	8,802.72	271,414.97	101,007.59	184,806.14	68,775.96
หมู่ที่ 8 ศรีวิไล	225,060.84	95,549.43	14,179.85	11,346.77	346,136.88	106,972.97	199,667.32	61,706.82
หมู่ที่ 9 ป่าถั่ว	119,315.79	28,552.63	18,294.74	12,513.16	178,676.32	66,893.60	99,205.26	37,140.89
หมู่ที่ 10 ทุ่งมหาศาล	157,656.25	29,137.50	21,415.00	7,484.38	215,693.13	81,011.50	169,446.88	63,642.02
หมู่ที่ 11 ห้าร้อยไร่	163,583.33	18,233.33	9,933.33	2,316.67	194,066.67	55,712.92	132,572.50	38,059.09
หมู่ที่ 12 ทุ่งพัฒนา	125,584.62	33,323.08	25,484.62	6,776.92	191,169.23	68,274.73	173,489.20	61,960.43

ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชน (2566)

บทที่ 3

สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรกายภาพที่สำคัญต่อการทำการเกษตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบว่า ทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดปัจจุบันมีสถานะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม รวมถึงมาตรการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

1) ป่าอนุรักษ์ ไม่พบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอนุทยาน เขตห้ามล่าสัตว์ป่า) ในพื้นที่

2) ป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากร และที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535 แบ่งออกเป็น 3 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบพื้นที่ป่าจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดิน และป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรีในพื้นที่ ได้แก่

(1) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) เนื้อที่ 7,575 ไร่

(2) เขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) เนื้อที่ 39,627 ไร่

3.1.2 **ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ** (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 พฤษภาคม 2528) จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่ คือ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5 เนื้อที่ 49,253 ไร่

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้นคำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 ปริมาณน้ำฝน พบว่าในพื้นที่ตำบลมหาชัย มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2536-2565) 1,318.9 มิลลิเมตรต่อปี

3.2.2 น้ำผิวดิน หมายถึง แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่น ๆ ที่อยู่ภายในผืนแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลมหาชัย มีรายละเอียดของแหล่งน้ำผิวดิน ดังนี้

แหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ คลองแม่บัว ห้วยน้อย และห้วยใหญ่

แหล่งน้ำผิวดินที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ อ่างเก็บน้ำบ้านทุ่งมหาศาล อ่างเก็บน้ำห้วยใหญ่ อ่างเก็บน้ำห้วยใหญ่ยางขาว

3.2.3 จากฐานข้อมูลน้ำบาดาลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2566) พบว่า ตำบลมหาชัย มีจำนวนบ่อบาดาลราชการจำนวน 16 บ่อ และจำนวนบ่อบาดาลเอกชนจำนวน 1 บ่อ

3.3 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลมหาชัย อำเภอไทรทอง จังหวัดกำแพงเพชร พบหน่วยแผนที่ดินทั้งหมด 6 หน่วยแผนที่ดิน ดังนี้

3.3.1 ดินในพื้นที่ลุ่ม มี 3 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

1) หน่วยแผนที่ดิน Plo-sic1A ชุดดิน โปทะเล มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 13,532 ไร่ หรือร้อยละ 27.48 ของเนื้อที่ตำบล

2) หน่วยแผนที่ดิน Plo-fsi-sic1A ดิน โปทะเลที่เป็นดินทรายแป้งละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,023 ไร่ หรือร้อยละ 8.17 ของเนื้อที่ตำบล

3) หน่วยแผนที่ดิน Skt-sic1A ชุดดินสุโขทัย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,971 ไร่ หรือร้อยละ 10.09 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.2 ดินในพื้นที่ดอน มี 3 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

1) หน่วยแผนที่ดิน Kp-gm-silA/b ดินกำแพงเพชรที่มีจุดประสีเทา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ และมีคันนา มีเนื้อที่ 4,502 ไร่ หรือร้อยละ 9.14 ของเนื้อที่ตำบล

2) หน่วยแผนที่ดิน Kp-Kp-fl-silA หน่วยเชิงซ้อนของชุดดินกำแพงเพชร และดินกำแพงเพชรที่เป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 20,632 ไร่ หรือร้อยละ 41.89 ของเนื้อที่ตำบล

3) หน่วยแผนที่ดิน Sg-s1A ชุดดินไทรทอง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 1,593 ไร่ หรือร้อยละ 3.23 ของเนื้อที่ตำบล

ไม่พบปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ รายละเอียดของสมบัติดินตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร ดังแสดงในตารางที่ 3-1 และแผนที่แสดงในลักษณะของชุดดิน (รูปที่ 3-1)

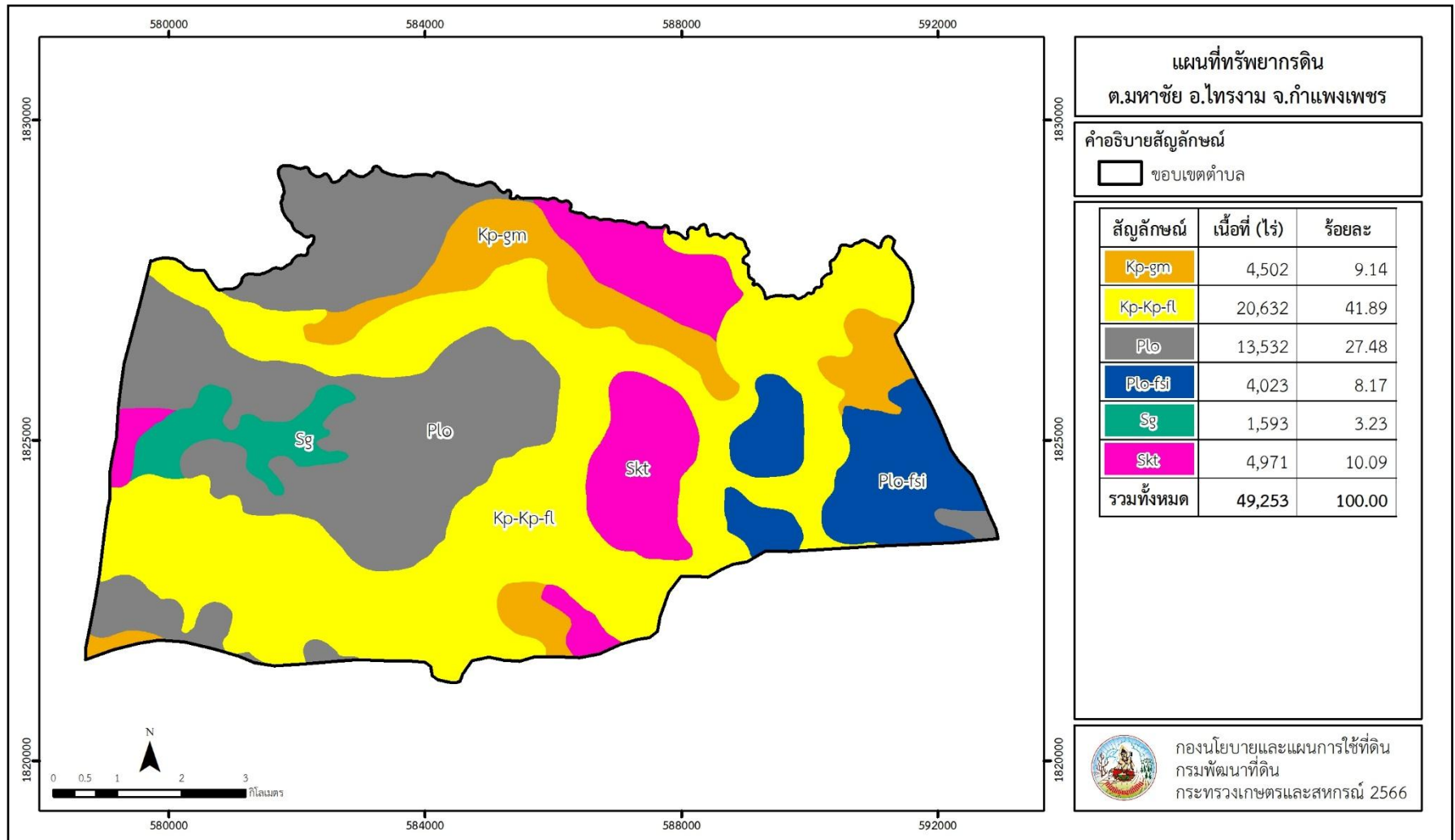

ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

หน่วยแผนที่ดิน	ความลาด ชัน (%)	ความ ลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยน แคตไอออน (cmol/kg)	ความอิ่มตัว เบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการ นำ ไฟฟ้า (dS/m)	ความลึก ของ ชั้นจาโร ไซต์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
			ดีปานกลาง									
Kp-gm-silA/b	0-2	>150	ถึง	ปานกลาง	<10	35-75	5.5-6.5	6.0-7.0	<2	-	4,502	9.14
			ค่อนข้างเลว									
Kp-Kp-fl-silA	0-2	>150	ดี	ปานกลาง	<10	35-75	5.5-6.5	6.0-7.0	<2	-	20,632	41.89
Plo-fsi-sic1A	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ปานกลาง	<10	>75	5.5-6.5	7.0-8.5	<2	-	4,023	8.17
Plo-sic1A	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ปานกลาง	<10	>75	5.5-6.5	7.0-8.5	<2	-	13,532	27.48
Sg-s1A	0-2	>150	ดี	ปานกลาง	<10	35-75	5.5-6.5	6.0-7.0	<2	-	1,593	3.23
Skt-sic1A	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ปานกลาง	<10	35-75	5.0-6.5	6.5-7.0	<2	-	4,971	10.09
รวมทั้งหมด											49,253	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา: กองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน (2566)

รูปที่ 3-1 ทรัพยากรดิน ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1. หลักการ กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยหลัก 3 ประการ
คือ

- 1) พื้นที่ (Area)
- 2) หน้าที่ขององค์กร หรือภารกิจ (Function)
- 3) ความร่วมมือ (Participation)

การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีสาระสำคัญที่จำเป็นในการจัดทำโครงการ เช่น

- 1) สภาพปัญหาของชุมชนหรือเกษตรกร
- 2) ความต้องการของชุมชน
- 3) โครงการที่จะแก้ไขปัญหาที่เป็นไปตามความต้องการของประชาชน

4) พื้นที่ที่จะดำเนิน โครงการ ทั้งนี้ ผู้ที่จำเป็นต้องเข้าร่วมกระบวนการ คือ เกษตรกรในพื้นที่ ตำบล ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในกรณีของแผนการใช้ที่ดินตำบลนั้น การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนจะมีสาระสำคัญของชุมชนในภาพรวม และเกษตรกรแต่ละราย เช่น

- 1) ปัญหาทรัพยากรดิน
- 2) ปัญหาการประกอบอาชีพ
- 3) ความต้องการของชุมชนหรือเกษตรกรแต่ละราย

4) แผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ในปัจจุบัน จากสาระสำคัญใน 4 ประการดังกล่าว แผนการใช้ที่ดินตำบลจะต้องจัดทำขึ้น โดยมี “กิจกรรมตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนหรือเกษตรกรแต่ละราย รวมทั้งตอบสนองต่อแผนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ตรงตามอำนาจหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน และ โดยความร่วมมือของส่วนราชการ ต่างๆ

4.2 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2566 มีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

4.2.1 ปัญหาหลักของตำบลมหาชัย คือ

- 1) ขาดแคลนน้ำ
- 2) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์
- 3) ขาดการจัดการทางการตลาดและการแปรรูปสินค้า
- 4) ขาดการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว

4.2.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความต้องการ 4 ประการ คือ

- 1) แก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน
- 2) แก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ
- 3) การจัดการทางการตลาด
- 4) แก้ไขปัญหาด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

1) กรณีการแก้ไขปัญหาคความเสื่อมโทรมของดิน ดินในตำบลมหาชัยส่วนใหญ่เป็นดินร่วน หรือดินร่วนปนทรายแข็ง ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงกลาง ดินล่างเป็นดินร่วนปนทรายแข็งถึงดินร่วนเหนียวปนทรายแข็ง ทำให้มีข้อจำกัด ด้านการปลูกพืช ควรเลือกพืชที่เหมาะสมกับดิน ความอุดมสมบูรณ์ของดินนั้น จากการวิเคราะห์ดินในพื้นที่ตำบลมหาชัย พบว่า ปฏิกริยาของดินส่วนใหญ่มีสภาพเป็นกรด ควรปรับสภาพให้เป็นกลาง ธาตุอาหารที่สำคัญ คือ ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียม ค่อนข้างต่ำ จำเป็นต้องมีการปรับปรุง

2) กรณีการแก้ไขปัญหาคการขาดแคลนน้ำ กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะแก้ไขปัญหาคการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร ในพื้นที่ตำบลมหาชัย คือ บ่อน้ำในไร่นา ขนาด 1,260 – 2,400 ลูกบาศก์เมตร ซึ่งบ่อน้ำในไร่นามีได้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำมาทำนา แต่จะเป็นการเสริมในช่วงที่ขาดแคลนน้ำเท่านั้น โดยพื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่มีทั้งพื้นที่นาข้าว และพื้นที่พืชไร่ จากการตรวจสอบบ่อน้ำในไร่นาที่มีอยู่ในปัจจุบัน มีจำนวนน้อยมาก กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะลงในเขตการใช้ที่ดิน คือ บ่อน้ำในไร่นา หรือขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ จากการร้องขอของเกษตรกรให้นำน้ำใต้ดินมาใช้โดยใช้พลังงานแสงอาทิตย์ รวมถึงการทำธนาคารน้ำใต้ดิน กรมพัฒนาที่ดินจะประสานกับส่วนราชการที่รับผิดชอบโดยตรง คือ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล เกษตรกรต้องการคลองส่งน้ำชลประทาน กรมพัฒนาที่ดินจะประสานกับส่วนราชการที่รับผิดชอบโดยตรง คือ กรมชลประทาน ต้องการระบบสูบน้ำโดยใช้พลังงานแสงอาทิตย์ และระบบส่งน้ำในพื้นที่โครงการแก้มลิง

กรมพัฒนาที่ดินจะประสานกับส่วนราชการที่รับผิดชอบโดยตรง คือ กรมชลประทาน และ เทศบาล ต้องการน้ำจากการสร้างแหล่งน้ำขนาดใหญ่เป็นพื้นที่รับน้ำ รวมถึงสร้างแหล่งน้ำ กรมพัฒนาที่ดินจะประสานกับส่วนราชการที่รับผิดชอบโดยตรง คือ เทศบาลฯ การที่พื้นที่การเกษตรขาดความชื้นในดินเร็วกว่าปกติหลังฝนทิ้งชว่งนั้น สาเหตุที่สำคัญ ประการหนึ่งคือขาดอินทรีย์วัตถุในดินที่จะช่วยอุ้มน้ำไว้เพื่อการเติบโตของพืช และเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย อย่างไรก็ตาม กรณีปัญหาการขาดแคลนน้านั้น ได้มีข้อเสนอจากชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีการดำเนินการ ดังนี้

2.1) การพัฒนาแหล่งน้ำ

2.1.1) โครงการขุดลอกคลอง

2.1.2) โครงการธนาคารน้ำใต้ดิน

2.1.3) โครงการบ่อบาดาล/บ่อน้ำตื้น โดยใช้ solar cell

2.1.4) โครงการก่อสร้างแหล่งน้ำ

2.2) การพัฒนาระบบส่งน้ำ

2.2.1) โครงการก่อสร้างคลองส่งน้ำชลประทาน

2.2.2) โครงการก่อสร้างระบบส่งน้ำโครงการแก้มลิง

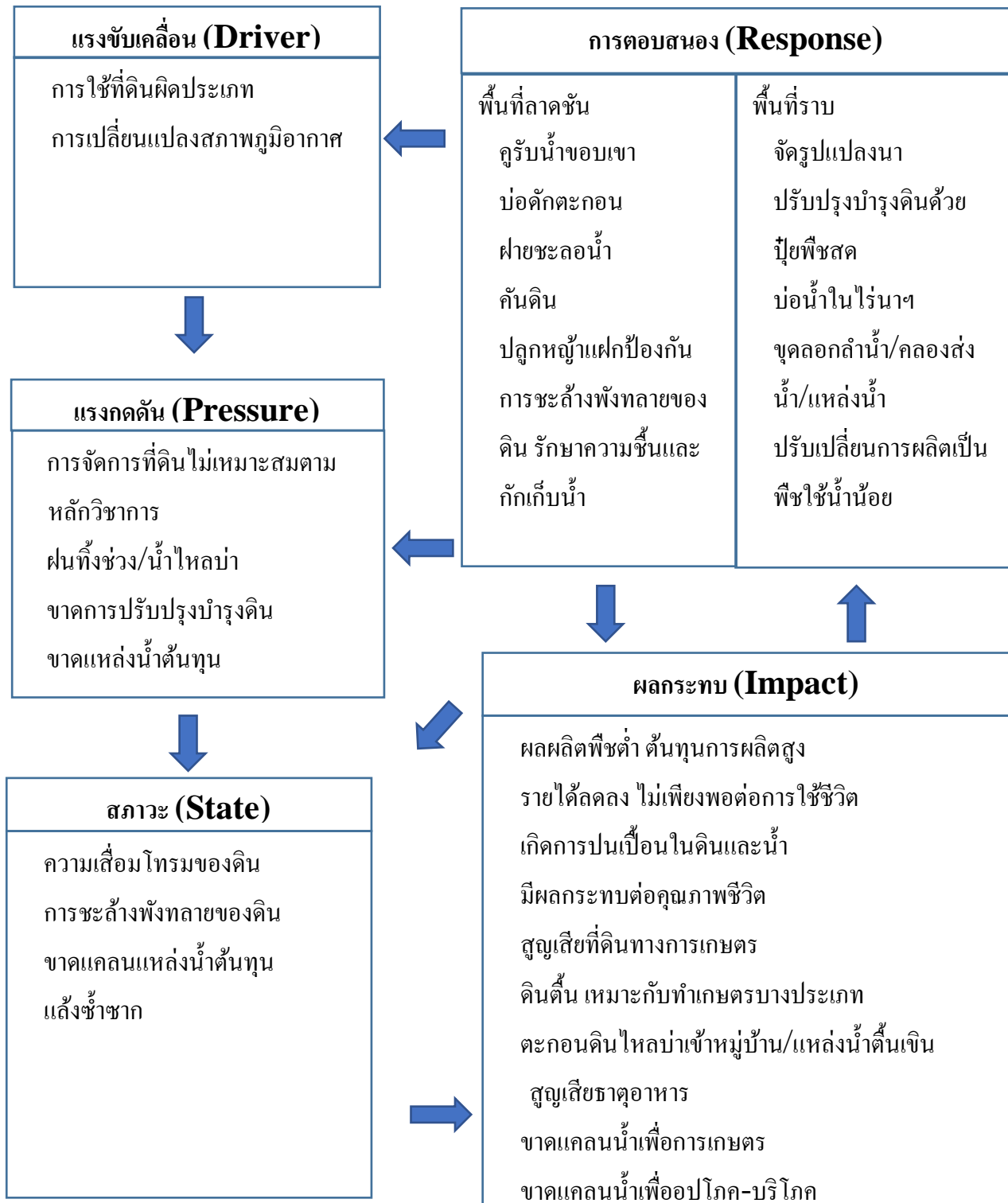
2.3) การก่อสร้างฝาย

2.3.1) ก่อสร้างฝายกั้นน้ำถาวร

3) กรณีขาดการจัดการทางการตลาดและการแปรรูปสินค้า จัดให้มีการส่งเสริมและพัฒนาช่องทางการตลาดให้เพิ่มมากขึ้น ตรวจสอบราคาปัจจัยการผลิต ตรวจสอบราคาผลผลิต เพิ่มการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมสินค้าเกษตร

การแปรรูปและผลิตภัณฑ์ชุมชน กรมพัฒนาที่ดินจะประสานกับส่วนราชการที่รับผิดชอบโดยตรง คือ สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด

4) กรณีขาดการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริม/ประชาสัมพันธ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ให้เป็นที่รู้จัก น่าสนใจ และมีสินค้าของที่ระลึกของชุมชนจำหน่าย เพื่อสร้างรายได้สู่ชุมชน กรมพัฒนาที่ดินจะประสานกับส่วนราชการที่รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์กรบริหารส่วนตำบลมหาชัย สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดกำแพงเพชร ผลจากการจัดทำกรมีส่วนร่วมกับชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR (รูปที่ 4-1)

รูปที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

4.3 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร มีการเพาะปลูกพืช ดังนี้

4.3.1 พื้นที่ลุ่ม

1) ข้าวนาปี เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีในช่วงฤดูฝน โดยปลูกระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม และจะเก็บเกี่ยวช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม พันธุ์ข้าวที่ปลูก ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ 105 และ กข 29

2) อ้อย เกษตรกรจะปลูกอ้อยในช่วงฤดูฝนระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน อายุเก็บเกี่ยว 11-12 เดือน พันธุ์อ้อยที่ปลูก ได้แก่ ขอนแก่น 2

4.3.2 พื้นที่ดอน

1) ข้าวนาปี เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีในช่วงฤดูฝน โดยปลูกระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม และจะเก็บเกี่ยวช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม พันธุ์ข้าวที่ปลูก ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ 105 และ กข 29

2) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรจะปลูกช่วงต้นฤดูฝนระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนมิถุนายน ซึ่งจะมีอายุจากวันปลูกถึงเก็บเกี่ยวประมาณ 4 เดือน พันธุ์ข้าวโพดที่นิยมปลูก ได้แก่ พันธุ์ลูกผสม พันธุ์ซีพีดีเค 888 พันธุ์ไพโอเนียร์ 3013 พันธุ์แปซิฟิก 983 พันธุ์เทพีวินัส 49 และลูกผสมพันธุ์นครสวรรค์ 72

3) ไม้ยืนต้น ที่นิยมปลูก ได้แก่ ยางนา สัก พยูง ประดู่

4) ไม้ผล ที่นิยมปลูก ได้แก่ มะม่วง กล้าย มะละกอ มะขาม และมะขามเทศ

เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ชนิดพืช		.	.									.
บริเวณพื้นที่ราบลุ่ม												
1.ข้าวนาปี												
2.อ้อยโรงงาน												
บริเวณพื้นที่ดอน												
1.ข้าวนาปี												
2.ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์												
3.ไม้ยืนต้น												
4.ไม้ผล												

รูปที่ 4-2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดิน หรือการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องตามหลักการของ FAO Framework ค.ศ. 1983 ซึ่งการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดิน ว่าที่ดินนั้น ๆ เหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใด สำหรับการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ หรือการปลูกพืชต่าง ๆ โดยพิจารณาจาก สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช สมบัติดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละตำบล ร่วมกับการจัดการพื้นที่ เช่น ระบบชลประทาน พื้นที่ขังร่อง การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และนอกจากนี้ พิจารณาความต้องการปัจจัยต่อการปลูกพืชแต่ละชนิด สอดคล้องตามหลักการของ FAO ได้แก่ ความต้องการด้านพืช ความต้องการด้านการจัดการ ความต้องการด้านการอนุรักษ์ (บัณฑิต ต้นศิริ และคำธณ ไทรพิง, 2542) (ตารางที่ 5-1)

ระดับความเหมาะสมของที่ดิน ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดการที่ดิน หรือดินที่มีลักษณะเฉพาะ ที่เกิดขึ้นตามสภาพภูมิประเทศ (ซึ่งจะเรียกรวมว่าหน่วยที่ดิน) ลักษณะภูมิอากาศ พิจารณาร่วมกับระดับความต้องการปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด หลังจากนั้นดำเนินการประเมินคุณภาพที่ดิน ซึ่งสามารถจำแนกระดับความเหมาะสมของที่ดินได้เป็น 4 ระดับ ได้แก่ เหมาะสมสูง (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดยที่

S1 : ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินตามปัจจัยที่ใช้พิจารณา

S2 : มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ง่าย หรือข้อจำกัดอาจไม่ส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตของพืชอย่างชัดเจน

S3 : มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ยาก ควรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่น หรือกิจกรรมอื่น (ส่วนใหญ่เป็นลักษณะทางกายภาพ)

N : มีข้อจำกัดที่พัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินได้ยากมาก หากจะดำเนินการพัฒนาหรือปรับปรุง ต้องใช้ต้นทุนสูง หรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ แนะนำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต

ตารางที่ 5-1 ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)	ระดับความ เหมาะสม (Land Suitability Rating)
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements) 1.1. การหยั่งลึกของรากพืช (r) ความลึกของดิน S1 1.2. ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m) ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี S2m 1.3. ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจน ต่อรากพืช (o) สภาพการระบายน้ำของดิน S2o ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements) S2om		
2. ความเหมาะสมรวมความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements) 2.1. สภาวะการเกษตรกรรม (k) ชั้นความยากง่ายในการ เกษตรกรรม (ดินบน) S1 2.2. ศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล (w) ความลาดชันของพื้นที่ S3w ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements) S3w		
3. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements) 3.1 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) ความลาดชันของพื้นที่ S3e ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements) S3e		
ความเหมาะสมด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินใน แต่ละหน่วยที่ดินโดยรวม		S3ew

5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล

พืชเศรษฐกิจหลัก และพืชทางเลือกของตำบล ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ลำไยและมะม่วง

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลัก และพืชทางเลือก ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร ได้ผลการประเมินคุณภาพที่ดิน (ตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

หน่วยแผนที่ดิน	ข้าว	มันสำปะหลัง	อ้อยโรงงาน	ข้าวโพด	ถั่วเหลือง	ถั่วเขียว	ลำไย	มะม่วง
Kp-gm-silA/b	S2on	N	S2ons	S3o	S3o	S3o	S3o	S3o
Kp-Kp-fl-silA	S3o	S2n	S2ns	S2n	S2ns	S2ns	S2ns	S2ns
Plo-fsi-sic1A	S2n	N	S2ons	S3o	S3o	S3o	S3o	S3o
Plo-sic1A	S2n	N	S2ons	S3o	S3o	S3o	S3o	S3o
Sg-slA	S3o	S2n	S2ns	S2n	S2ns	S2ns	S2ns	S2ns
Skt-sic1A	S2n	N	S2ons	S3o	S3o	S3o	S3o	S3o

บทที่ 6

แผนการใช้ที่ดิน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้ความสำคัญกับการวางแผนการใช้ที่ดิน โดยสาระสำคัญในมาตรา 72 (1) ได้ระบุอย่างชัดเจนว่ารัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน โดยวางแผนการใช้ที่ดินของประเทศให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล เป็นการกำหนดแนวทางใช้ที่ดินให้ตรงกับศักยภาพ โดยเฉพาะทางด้านการเกษตร และนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้เนื่องจากการแบ่งเขตการปกครองในระดับตำบลจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมาย และทิศทางสอดคล้องตามบริบทของแต่ละตำบล และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนการใช้ที่ดินในระดับที่ใหญ่กว่านี้อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ ได้อย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากเป็นแผนสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม

แผนการใช้ที่ดินเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้นำฐานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทุกขุม และข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนาม การศึกษาด้านกายภาพ ได้จาก การวิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน ภายในพื้นที่ตำบล ได้แก่ แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ร่วมกับความต้องการของท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาคุณภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยา และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้ได้มาจากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุกด้านเพื่อจัดทำเขตการใช้ที่ดินต่อไป

6.2 เขตการใช้ที่ดิน

แผนการใช้ที่ดินตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร ได้กำหนดออกเป็น 4 เขต ได้แก่ เขตเกษตรกรรม เขตประมง เขตชุมชน เขตแหล่งน้ำ และเขตพื้นที่อื่น ๆ (ตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1)

ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่(ไร่)	ร้อยละ
2000 เขตเกษตรกรรม		
2100 เขตเกษตรกรรมชั้นดี	33,709	68.44
2110 เขตทำนา	18,158	36.87
2120 เขตปลูกไม้ผล	2,015	4.09
2130 เขตปลูกไม้ยืนต้น	385	0.78
2140 เขตปลูกพืชไร่	13,144	26.69
2150 เขตปลูกพืชทางเลือก	7	0.01
2200 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง		
2210เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่1)	8,170	16.59
2211 เขตทำนา	6,599	13.40
2212 เขตปลูกไม้ผล	125	0.25
2214 เขตปลูกพืชไร่	1,442	2.92
2215 เขตปลูกพืชทางเลือก	4	0.01
2220 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่2)	2,811	5.71
2221 เขตทำนา	173	0.35
2222 เขตปลูกไม้ผล	109	0.22
2223 เขตปลูกไม้ยืนต้น	26	0.05
2224 เขตปลูกพืชไร่	2,495	5.07
2225 เขตปลูกพืชทางเลือก	8	0.02

2300 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ	496	1.01
2310 เขตทำนา	114	0.23
2320 เขตปลูกไม้ผล	7	0.01
2340 เขตปลูกพืชไร่	375	0.76
2400 เขตประมง	88	0.18
3000 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	2,934	5.96
3100 เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	2,791	5.67
3200 เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต	101	0.21
3300 เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ	42	0.09
4000 เขตแหล่งน้ำ	877	1.78
4100 เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	740	1.50
4200 เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	137	0.28
5000 เขตพื้นที่อื่นๆ	168	0.34
รวมทั้งหมด	49,253	100

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

6.2.1 เขตเกษตรกรรม

มีเนื้อที่ 45,186 ไร่ หรือร้อยละ 91.74 ของเนื้อที่ตำบล แบ่งออกเป็น 5 เขต ดังนี้

1) เขตพื้นที่ทำนา

มีเนื้อที่ 25,044 ไร่ หรือร้อยละ 50.85 ของเนื้อที่ตำบล เนื่องจากสภาพพื้นที่เหมาะสมต่อการทำนา จึงมีการใช้ที่ดินเพื่อการทำนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ต้องมีการปรับโครงสร้างของดิน เพิ่มการอุ้มน้ำของดิน เพิ่มธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อพืช และพัฒนาแหล่งน้ำ รวมถึงการขุดลอกแหล่งน้ำให้กักเก็บน้ำได้ดีขึ้น

2) เขตปลูกพืชไร่

2.1) เขตปลูกอ้อย มีเนื้อที่ 17,111.7 ไร่ หรือร้อยละ 34.74 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ มีการชะล้างพังทลายของหน้าดิน และขาดแคลนน้ำ เนื่องจากฝนทิ้งช่วง

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม

- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน โดยการสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งวิธีพืชและวิธีกล

- พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

- ปรับระบบการปลูกพืชที่เหมาะสม จะช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน ลดจำนวนโรคและแมลงศัตรูพืชให้น้อยลง และลดการชะล้างพังทลายของดิน

2.2) เขตปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 344.3 ไร่ หรือร้อยละ 0.70 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ บางพื้นที่เป็นดินตื้น และมีการชะล้างพังทลายของดินสูงในพื้นที่ลาดชัน

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม

- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน โดยการสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งวิธีพืชและวิธีกล

- พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

- ปรับระบบการปลูกพืชที่เหมาะสม จะช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน ลดจำนวนโรคและแมลงศัตรูพืชให้น้อยลง และลดการชะล้างพังทลายของดิน

3) **เขตไม้ผล** ประกอบด้วย เขตปลูกมะม่วงและไม้ผลชนิดอื่น ๆ มีเนื้อที่ 2,256 ไร่ หรือร้อยละ 4.58 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ บางพื้นที่เป็นดินตื้น มีการชะล้างพังทลายของดินสูงในพื้นที่ลาดชัน และขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม

- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน โดยการสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งวิธีพืชและวิธีกล

- พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

- ปรับระบบการปลูกพืชที่เหมาะสม จะช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน ลดจำนวนโรคและแมลงศัตรูพืชให้น้อยลง และลดการชะล้างพังทลายของดิน

4) **เขตปลูกไม้ยืนต้น/ไม้ป่า** ประกอบด้วย เขตปลูกยางนา เขตปลูกพยูง เขตปลูกสัก และ ไม้ยืนต้นหรือไม้ป่าอื่น ๆ มีเนื้อที่ 411 ไร่ หรือร้อยละ 0.83 ของเนื้อที่ตำบล

5) **เขตปลูกพืชทางเลือก** มีเนื้อที่ 19 ไร่หรือร้อยละ 0.04 ของเนื้อที่ตำบล

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม

- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน โดยการสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งวิธีพืชและวิธีกล

- พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

- ปรับระบบการปลูกพืชที่เหมาะสม จะช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน ลดจำนวนโรคและแมลงศัตรูพืชให้น้อยลง และลดการชะล้างพังทลายของดิน

6.2.2 เขตประมง

1) **เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ** มีเนื้อที่ 88 ไร่หรือร้อยละ 0.18 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพพื้นที่เป็นสถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงปลา สถานที่เพาะเลี้ยงกบ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

- ต้องปฏิบัติตามนโยบายด้านการใช้พื้นที่เพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอย่างเข้มงวด เนื่องจากกิจกรรมนี้อาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ข้างเคียง

- ควรกำหนดเขตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้ชัดเจนเพื่อควบคุมและป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ

6.2.3 เขตชุมชน

มีเนื้อที่ 2,934 ไร่ หรือร้อยละ 5.96 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วยเขตชุมชน สถานที่ราชการ เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ (กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน , 2564) ร่วมกับจากการสำรวจภาคสนามเพิ่มเติม และคำนวณเนื้อที่ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

พื้นที่ชุมชนที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดินนี้ เป็นชุมชนที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน หากมีการขยายตัวในอนาคต ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562

6.2.4 เขตแหล่งน้ำ

มีเนื้อที่ 877 ไร่ หรือร้อยละ 1.78 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง ต่าง ๆ อ่างเก็บน้ำและบ่อน้ำ แหล่งน้ำเหล่านี้ใช้ประโยชน์ทั้งทางด้านเก็บกักน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และใช้ในด้านเกษตรกรรม ตลอดจนเป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติและแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของชุมชน

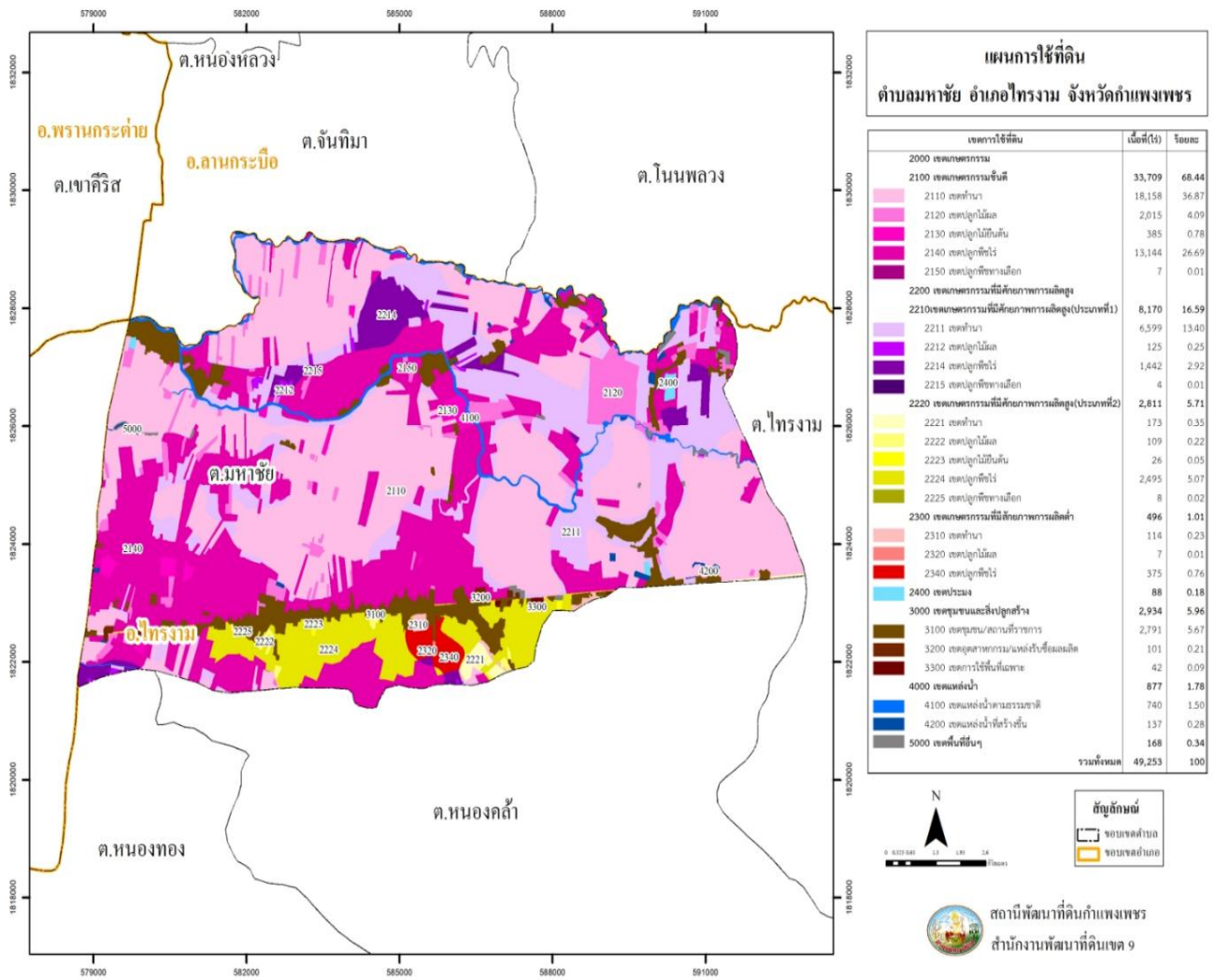
แหล่งน้ำในเขตนี้เป็นแหล่งน้ำที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันจะมีการพัฒนาแหล่งน้ำในระยะต่อไป ดังรายละเอียดในบทที่ 7 หัวข้อ 7.5 และ 7.6

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

ควรดูแลรักษาแหล่งน้ำธรรมชาติ และแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นไม่ให้เสื่อมโทรม ทั้งด้านคุณภาพของน้ำและการกักเก็บน้ำ ไม่ปล่อยให้ลำน้ำตื้นเขินและถูกบุกรุก หมั่นขุดลอกคูคลอง ไม่ทิ้งขยะหรือปล่อยน้ำเสียลงในแหล่งน้ำ เร่งรัดพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก ให้กระจายอยู่ทั่วพื้นที่ เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค และการเพาะปลูกในช่วงขาดน้ำ

แผนการใช้ที่ดินตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

รูปที่ 6-1 แผนการใช้ที่ดินตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน ภายหลังจากจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชรแล้ว จะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการ ในปีงบประมาณ 2567

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลมหาชัย ไปเสนอต่อองค์กรปกครองท้องถิ่น เพื่อมีมติ ให้ความร่วมมือกับกรมพัฒนาที่ดิน ดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่ กำหนดไว้ในแผน

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินกำแพงเพชร เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายัง กรมพัฒนาที่ดิน

7.2 ตัวชี้วัด กิจกรรมที่กรมพัฒนาที่ดินจะดำเนินการในตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 4 โครงการ ดังนี้

- 1) การบริหารจัดการน้ำ
- 2) การปรับปรุงบำรุงดิน
- 3) ฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
- 4) การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

7.3 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดิน ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2567 งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรร ให้ดำเนินการเขตพื้นที่เกษตรกรรม

1) เขตทำนา มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

1.1) การปรับปรุงบำรุงดิน

1.1.1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์

1.1.2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด

1.1.3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด

1.1.4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกร ใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมี

ทางการเกษตร

1.1.5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์

1.1.6) การรณรงค์ฝึกอบรมต่อซัง

1.1.7) การจัดหาปุ๋ยโคโลไมท์

- 1.1.8) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด
 - 1.2) การบริหารจัดการน้ำ
 - 1.2.1) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - 1.2.2) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
 - 1.2.3) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นา
 - 1.2.4) การก่อสร้างระบบส่งน้ำ
 - 1.3) การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
 - 1.3.1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - 1.3.2) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำลุ่ม-ดอน
- 2) เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้
- 2.1) การปรับปรุงบำรุงดิน
 - 2.1.1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
 - 2.1.2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
 - 2.1.3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
 - 2.1.4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกร ใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมี
 - 2.1.5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์
 - 2.1.6) การจัดหาปุ๋ย โดโลไมท์
 - 2.1.7) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด
 - 2.2) การบริหารจัดการน้ำ
 - 2.2.1) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - 2.2.2) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
 - 2.2.3) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นา
 - 2.2.4) การก่อสร้างระบบส่งน้ำ
 - 2.3) การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
 - 2.3.1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - 2.3.2) การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว

ทางการเกษตร

3) เขตปศุสัตว์ และเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

3.1) การบริหารจัดการน้ำ

3.1.1) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

3.1.2) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นา

7.4 กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น

7.4.1 เขตพื้นที่เกษตรกรรม

1) เขตทำนา มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

1.1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชหลังนา และหาตลาดรองรับ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดกำแพงเพชร/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดกำแพงเพชร)

1.2) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้พันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)

1.3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการรักษาป้องกันกำจัดศัตรูข้าวและการจัดการโรค/แมลง (กรมการข้าว)

1.4) ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)

2) เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

2.1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืช และหาตลาดรองรับทั้งในเขตที่เหมาะสม และในเขตที่ไม่เหมาะสม และต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดกำแพงเพชร/ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดกำแพงเพชร)

2.2) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) (กรมวิชาการเกษตร)

2.3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้ทางการเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

2.4) สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาล (หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา/กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)

3) เขตปศุสัตว์ และเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

3.1) ส่งเสริม/สนับสนุนการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ สนับสนุนพันธุ์ปลาในแหล่งน้ำ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดกำแพงเพชร และสำนักงานประมงจังหวัดกำแพงเพชร)

7.4.2 พื้นที่แหล่งน้ำ มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

- 1) สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานกำแพงเพชร)

7.5 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่องค์การบริหารส่วนตำบลมหาชัย เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2566 ได้สำรวจความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินการ ดังนี้

- 1) การพัฒนาแหล่งน้ำ
 - 1.1) โครงการขุดลอกคลอง
 - 1.2) โครงการธนาคารน้ำใต้ดิน
 - 1.3) โครงการบ่อบาดาล/บ่อน้ำตื้น โดยใช้ solar cell
- 2) การพัฒนาระบบส่งน้ำ
 - 2.1) โครงการก่อสร้างคลองส่งน้ำชลประทาน
 - 2.2) โครงการก่อสร้างระบบส่งน้ำโครงการแก้มลิง
- 3) แก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน
 - 3.1) วิเคราะห์ดิน
 - 3.2) ปรับปรุงบำรุงดิน
- 4) การจัดการทางการตลาด
 - 4.1) ส่งเสริมและพัฒนาช่องทางการตลาด
 - 4.2) ตรวจสอบราคาปัจจัยการผลิต/ราคาผลผลิต
 - 4.3) ประชาสัมพันธ์ส่งเสริมสินค้าเกษตร การแปรรูป และผลิตภัณฑ์ชุมชน
- 5) ส่งเสริมการท่องเที่ยว
 - 5.1) ส่งเสริม/ประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยว
 - 5.2) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
 - 5.3) ส่งเสริมพัฒนาของที่ระลึกและผลิตภัณฑ์ชุมชน

7.6 ระยะเวลาดำเนินการ

7.6.1 ไตรมาสแรกของปีงบประมาณ 2567 (ต.ค.-ธ.ค.2566) กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ คือ

- 1) สำรวจเพื่อออกแบบระบบพัฒนาที่ดินและน้ำทั้งตำบล โดยเริ่มต้นจาก 4 กิจกรรม คือ
 - 1.1) การอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - 1.2) ก่อสร้างระบบส่งน้ำโครงการแก้มลิง
 - 1.3) สร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

1.4) ปลุกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำและป้องกันการพังทลาย ของดิน

ในส่วนพื้นที่ตำบล ให้สำรวจออกแบบระบบน้ำทั้งระบบ ตามข้อเสนอ 6 ประการ คือ

- (1) ก่อสร้างฝายกั้นน้ำถาวร
- (2) ก่อสร้างแหล่งน้ำ
- (3) การสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- (4) ก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
- (5) ปลุกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- (6) ขุดลอกคลอง
- (7) ธนาคารน้ำใต้ดิน
- (8) บ่อบาดาล/บ่อน้ำตื้นใช้ solar cell
- (9) ขุดลอกคลอง และ
- (10) สร้างคลองส่งน้ำชลประทาน

7.6.2 การก่อสร้างในไตรมาสที่ 2-4 ของปีงบประมาณ 2567

1) งานเร่งด่วน งานเร่งด่วน คือ การแก้ไขปัญหาอุปโภคและบริโภค โดยวิธีการ
ก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานในพื้นที่ตำบล รวมทั้งการสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

เอกสารอ้างอิง

(บทที่ 2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม)

กรมการพัฒนาชุมชน. 2566. ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล

ปี 2565. แหล่งที่มา : <https://ebmn.cdd.go.th/>. 1 มิถุนายน 2566.

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด รายอำเภอ

และรายตำบล (ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2566). แหล่งที่มา : <http://mvos2.gistda.or.th/>. 15 พฤษภาคม 2566

สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. 2566. รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด

รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2565).

แหล่งที่มา : <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Area/statpop.1> พฤษภาคม 2566.

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2566. ปริมาณน้ำและจำนวนบ่อน้ำบาดาล ปี 2565.

แหล่งที่มา : <http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php>, 26 พฤษภาคม 2566.

กรมอุตุนิยมวิทยา. 2566. ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2536-2565). กรมอุตุนิยมวิทยา

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.

สำนักเทคโนโลยีการสำรวจและทำแผนที่. 2566. แผนที่ขอบเขตตำบล ปี 2564 (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2566. แผนที่ทรัพยากรดิน (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน. 2566. แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ปี 2566 (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

บัณฑิต ต้นศิริ และ คำรณ ไทรพิก. 2542. คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน. กองวางแผนการใช้ที่ดิน

กรมพัฒนาที่ดิน.

ภาคผนวก

กิจกรรม วันที่ 18 กรกฎาคม 2566 สถานีพัฒนาที่ดินกำแพงเพชร สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 9 และคณะที่ปรึกษาโครงการแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจากกรมพัฒนาที่ดิน นำโดย นายเจษฎา สาระ ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินกำแพงเพชร และคณะ ร่วมกันลงพื้นที่ ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร ปรึกษาหารือ รับฟังความคิดเห็นและปัญหาในพื้นที่ รวมถึงแนะนำ และวางแผนการทำงานร่วมกันเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแก่ผู้นำในพื้นที่ตำบลมหาชัย ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลมหาชัย ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

แผนการใช้ที่ดินตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

สถานีพัฒนาที่ดินกำแพงเพชร
เลขที่ 148 หมู่ที่ 3 ตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมือง
จังหวัดกำแพงเพชร โทร : 055-705734